

Вказуючи на вдосконалення розвитку засобів зв'язку, наголошуючи на значенні його для державного, військового, культурного, родинного життя, дослідниця робить висновок, що порівняно з розвинутими країнами, кількість поштових і телеграфних установ у Росії була недостатньою і не відповідала росту державного життя і прогресу у всіх галузях людської праці і, без сумніву, гальмувала економічний розвиток імперії в останній чверті XIX – на початку XX ст. (с. 311).

Викликають зацікавлення додатки, зокрема короткі біографічні довідки про керівників поштового і телеграфного відомств в розглядуваному у монографії краї. Пізнавальне значення мають ілюстрації: форменний одяг працівників відомства, транспортні засоби доставки пошти, схеми роботи телеграфу, зразки конвертів, марок, бланки телеграм тощо.

Для будь-якого дослідження важливими є термінологічні поняття, вияснення їх походження, особливостей, з тим, щоб обґрунтовано їх використовувати в подальшому у письмовому тексті. Тому важливим є поданий словник термінів. Правда, він

грішить русизмами (напр., «гасіння марки», замість «погашення марки» та ін.). Оперативно відшукати потрібний матеріал дозволяють покажчики – іменний, географічних та адміністративних назв.

Багатоплановість роботи, нова постановка ряду питань, порушені проблеми спричинилися до того, що не всі вони досліджені і вивчені з однаковою повнотою. Це залишає місце для творчої наукової дискусії, дальших розшуків документальних матеріалів, узагальнень та оцінки наявних досліджень.

Рецензована праця безумовно знайде практичне застосування. Вона вводить у науковий обіг нові, науково обґрунтовані теоретичні результати, які в сукупності є важливими для розвитку історіографії, передусім української. Здобуті результати можуть бути використані при підготовці узагальнюючих та спеціальних праць з історії Європи, України, Росії, історії транспорту і зв'язку, у краєзнавчих дослідженнях тощо. Назагал дослідження І.С. Міронової дозволяє поглибити і виробити ширше бачення нашої недавньої минулої історії.

УДК: 316.32 (049.32)

© *Тарас Лунул,*
© *Віталій Макар*
(*м. Чернівці*)

КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ГЛОБАЛІСТИКИ

Суліма Є., Шепелєв М. Сучасна глобалістика: політика, освіта і культура / Є. Суліма, М. Шепелєв. – 2-ге вид., доповнене. – К.: «МП Леся», 2012.

Поява фундаментальних праць, присвячених глибинному аналізу визначальних аспектів сучасних проблем світової спільноти, щоразу стає подією у науковому житті, тим більше, якщо проблематика дослідження має об'єктивну актуальність. Рецензована монографія за авторством Є.М. Суліми та М.А. Шепелєва, яка є частиною виданого провідними українськими науковцями циклу праць «Філософія освіти: пошук пріоритетів», є гідним результатом копійної роботи українських науковців і демонструє вміння авторів широко тлумачити зміст сучасних глобальних проблем людства, встановлювати логічні взаємозв'язки та взаємозалежності між ними, водночас не претендуючи на охоплення усіх проблем глобалізації у рамках одного видання. Архітектоніка видання здійснена таким чином, щоб познайомити читача з особливостями застосування системного підходу до вивчення міжнародних відносин, розкрити природу і тенденції розвитку сучасної світової системи, процесу глобалізації, продемонструвати аналіз фундаментальних аспектів дослідження глобального розвитку – проблем глобального суспільства, світового порядку, світового лідерства, глобалізації управління, глобальної безпеки, висвітлити особливості глобальної цивілізаційної конкуренції та альтерглобалістсько-

го руху, а також ключові проблеми освіти в умовах глобалізації.

Оригінальність та ефективність застосування авторами системного підходу до вирішення поставленої мети відчувається на усіх етапах дослідницького процесу. Однаковою мірою це стосується як аналізу сучасного стану розвитку глобалістики, її досягнень і проблем, так і доведення доцільності застосування системної методології при виробленні та впровадженні дієвої освітньої політики в сучасних умовах, розробці стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, розвитку транснаціональної освіти, забезпеченні якості вітчизняної освіти, що відповідає європейським, світовим стандартам. Цій магистральній меті підпорядковані 16 розділів монографії, зміст яких переконливо демонструє послідовність дослідницької стратегії авторів у вирішення поставленої проблеми поетапно: від глобального і універсального до регіонального, субрегіонального і локального.

Інформаційного, концептуального та змістовного балансу викладення матеріалу, на нашу думку, авторам вдалося досягти завдяки залученню широкої джерельної бази як вітчизняних дослідників, так і зарубіжних фахівців. Перший розділ монографії розкриває загальні концептуальні, праксеологічні, інституційні аспекти глобалізму як теорії, ідеології

та стратегії. Автори виходять з оригінальної ідеї, стосовно того, що «глобалізм нашої епохи – це, з одного боку, система міфів, що стали реальністю, а з другого боку – реальність, що спростовує ці міфи» [с. 11]. Матеріал розділу розкриває особливості процесу формування специфічного предметного поля глобальних досліджень, та роз'яснює сутність найважливіших наукових завдань глобалістики – розкриття джерел та внутрішніх механізмів і закономірностей глобалізації, її соціально-політичного сенсу та можливостей політичних суб'єктів активно впливати на її спрямованість відповідно до своїх інтересів. Окрему увагу автори зосередили на предметі політичної глобалістики, у рамках якої, на їх думку ній реалізується більшість наявних у суспільних науках парадигм – світоглядні, натуралістичні (насамперед геополітична), історичні, соціальні (насамперед цивілізаційна та світосистемна) та іманентно-політичні (такі як конфліктно-консенсусна парадигма).

У другому розділі обґрунтовується доцільність використання системного підходу для різноманітних міжнародних явищ і процесів, зокрема міжнародної інтеграції, прийняття зовнішньо політичних рішень, міжнародних конфліктів. Автори детально аналізують основні етапи становлення теорії міжнародних систем та світ-системного підходу до аналізу сучасних суспільств. Розглядаючи світ-систему як реальну й багатофункціональну надсуспільну суперсистему, у межах якої час від часу відбуваються складні зміни й рекомбінації, що зрештою підвищують рівень складності суперсистеми загалом, незважаючи на тимчасові відкоти, Є.М. Суліма та М.А. Шепелєв виділяють характерні риси її структури – граничність, надскладність, багаторівневність, багатомірність і багатоаспектність.

Переходячи у третьому розділі до аналізу феномену «сучасної світової системи», дослідники наголошують на її поліструктурному характері, оскільки зв'язки між компонентами та елементами в системах реалізуються через різні відносини, відповідно – системи вміщують у собі певну множинність тих чи інших структур. З цією метою, у розділі з'ясовується специфіка передумов виникнення та основних рис сучасної світової системи; встановлюються концептуальні особливості конститування планетарного дуалізму як основної суперечності сучасної світової системи та тенденції розвитку сучасної світової системи у контексті врахування ключових суперечностей новітнього стану сучасної світової системи.

Наступні розділи зосереджують увагу читача на розумінні явища глобалізації як світо системного феномену. Аналізуючи сучасних акторів міжнародних відносин, автори констатують неухильне зростання впливу недержавних утворень, насамперед, в економіці, оскільки багатонаціональні компанії

виробляють сьогодні третину сукупного світового продукту. Дослідники доходять висновку, що під впливом викликів глобалізму держава трансформується як політичне суспільство. У цьому контексті у розділі знаходимо оригінальні роздуми щодо ролі транснаціональних корпорацій та можливостей корпоративно-державного симбіозу у ході організації економічної та соціальної взаємодії людей.

Автори доходять зважених та конструктивних висновків у визначенні проблем сутності і становлення глобального громадянського суспільства. Очевидно, сучасне світове громадянське суспільство є системою транснаціональних співтовариств, транснаціональних неурядових організацій, колективних глобальних рухів, мережних груп інтересів, міжнародних наукових і професійних асоціацій, через які індивіди досягають соціальних і політичних домовленостей на рівні всього світу. Ці значущі глобальні актори взаємодіють із державними й міжнародними організаціями, можуть відігравати провідну роль у формуванні майбутнього світового суспільства й бути атрибутом демократичного глобального управління, формуючи інтернаціональний публічний простір зі спільними цінностями людства.

Логічним продовженням цих роздумів є постановка питання про глобальне управління та основні ймовірні моделі цього процесу. Можна погодитися, що «в умовах надзвичайного зростання зовнішніх впливів на економічне, соціальне, культурне і політичне життя кожного суспільства для кожного з них проблема впливу на розвиток глобальних процесів стає центральним питанням виживання. Взагалі вплив виникаючої під тиском глобалізації нової реальності має могутній, навіть шокуючий політичний ефект, оскільки вимагає визначити відношення до засад динаміки глобалізації та виробити стратегію поведінки відповідно до її парадоксів і викликів» [с. 326].

З огляду на обрану концептуальну парадигму монографії, вважаємо вдалим зосередження особливої уваги науковців на специфічній ролі університетської освіти у побудові модерних наукомістких економічних систем. Справедливим є твердження про те, що «за останні 10-15 років вплив глобалізаційних процесів на трансформацію національних систем освіти суттєво посилюється, а сама глобалізація стала найбільш фундаментальним викликом для вищої школи за всю історію її розвитку» [с. 562]. Автори монографії справедливо вважають, що зосередження уваги вітчизняних науковців, політиків, державних діячів на процесах посилення освітньо-місткості економіки, збільшення обсягу і модифікації структури освітніх послуг в умовах інформатизації, в цілому дозволить змінити пріоритети людей, мотиви отримання освітніх послуг, і сприятиме становленню в Україні освітнього

типу суспільного відтворення, що є умовою функціонування економіки, заснованої на знаннях.

Загалом, монографічна праця Є.М. Суліми та М.А. Шепелева є ґрунтовним дослідженням, що визначається багатоаспектністю аналізу предмету дослідження, коректністю тлумачення основних наукових категорій, послідовністю та логікою викладення оригінальної авторської позиції. Також можна погодитись, що актуальність дослідження забезпечується системним підходом до аналізу теорії і практики сучасних глобалізаційних процесів, що

сприяє виникненню наукової рефлексії читача у напрямі уникнення спрощених, одномірних підходів в інтерпретації та оцінці феномену глобалізації. Рецензована робота буде корисною для викладачів, аспірантів і студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Міжнародні відносини», «Політологія», а також для фахівців, які на теоретичному та практичному рівнях вирішують актуальні питання у галузях філософії, соціології, політології, управління та освіти.

УДК: 94 (438),,19”(049.32)

© *Владислав Струтинський*
(м. Чернівці)

НЕЗАЛЕЖНИЙ ПОЛЬЩІ 95 РОКІВ

Рецензія: Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова : [монография]. – М.: Издательство «Индрик», 2012. – 952 с.

Владислав Струтинський. Незалежній польщі 95 лет. Рецензия на монографию : Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова : [монография]. – М.: Издательство «Индрик», 2012. – 952 с.

В рецензируемой монографии «Польша в XX веке. Очерки политической истории / Ответственный редактор А.Ф. Носкова. – М.: Издательство «Индрик», 2012», ведущие историки ряда институтов РАН, МГУ им. М.В.Ломоносова и Пермского государственного университета предлагают читателю свое видение сложных и многоплановых проблем развития Польши исследуемого периода.

Vladyslav Strutytsky. 95TH Anniversary of Poland's Independence. Review on a monograph : Poland in the twentieth century. Political History Essays / Managing editor A.F.Noskova – M.: Publishing House “Indrik”, 2012. – 952 p.

The above-mentioned monograph under review «Poland in the twentieth century. Political History Essays / Managing editor A.F.Noskova – M.: Publishing House «Indrik», 2012» offers a reader the unbiased vision of the leading historians of RAS several institutes, Moscow State University, Lomonosov Moscow State University and Perm State University on complex and multifaceted issues concerning the course of the Polish history.

The monograph contents give reasonable grounds for stating that, regard less researchers' particular differences both in social and political views, making up the group of authors, they applied fairly and objectively weighed approach towards estimating political processes, taking place in the Polish society in late 20th – early 21st centuries. Noteworthy, the reviewer agrees with the majority of them.

11 листопада 2013 поляки урочисто відсвяткують 95 річницю відродження своєї державності, якої вони були позбавлені за наслідками трьох по-

ділів I Речі Посполитої (1772, 1793 і 1795 рр.) Росією, Пруссією та Австрією. На довгих 123 роки Польща, як суб'єкт міжнародних відносин зникла з карт Європи та світу.

У XX-XXI сторіччях вже незалежна польська держава проходить свій досить складний шлях відведений їй історією. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів вона утверджується в європейському та світовому співтоваристві як достойний, прогнозований і надійний партнер. На долю відродженої Польщі цього періоду випали складні, часом трагічні випробування, як внутрішньо-, так і зовнішньополітичного характеру.

У 1918 р. II Річ Посполита започаткувала процес розбудови незалежної держави. Міжвоєнне мирне двадцятиріччя тривало до 1 вересня 1939 р. Від цієї дати ми ведемо відлік не тільки початку Другої світової війни. Агресія з боку нацистської Німеччини, а далі вторгнення радянських військ зі Сходу 17 вересня 1939 р. доправили до окупації країни і чергового її поділу, на цей раз між СРСР і Третім Рейхом.

У 1944 р. за наслідками Другої світової війни відбулися не тільки суттєві територіальні зміни Польської держави, але й знакові внутрішньополітичні переми. Майже до початку 90-х років країна існувала як Польська Народна Республіка. Вона входила в міжнародне економічне та військовополітичне об'єднання країн, в яких одноособово правили марксистські партії. Проте вже у 1980-1981 рр. масові робітничі протести стимулювали створення незалежної самоврядної профспілки «Солідарність». Саме польський протестний рух започаткував широкомасштабні антикомуністичні виступи і подальші політичні переми в країнах так званої соціалістичної співдружності. На зміну ПНР приходить III Річ Посполита в якій відбуваються радикальні внутрішньополітичні переми. Вони вимагали стратегічних змін у зовнішній полі-